

Splošni vestnik.

Morsko kopališče in zdravilišče hrvaškega učiteljstva. Dne 24. marca t. l. je bilo otvorjeno v Cirkvenici morsko kopališče hrvaškega učiteljstva: „Hrvatski učiteljski dom“, ki ga je zgradila zagrebška „Učiteljska pripomočna i posmrtna zadruga“. V tem „domu“ (vila Sužica) je 32 moderno urejenih sob z razgledom na divno Jadransko morje. V „domu“ se dobiva vsa oskrba od 2 K dalje. Priporočamo slovenskemu učiteljstvu, da se nastane v „Hrvatskem učiteljskem domu“, kdor potuje v Cirkvenico. Naši hrvaški bratje bodo vsakega od nas sprejeli z ljubeznijo in presrečnostjo. Prospekte daje brezplačno: Uprava „Hrvatskega učiteljskega doma“ v Cirkvenici (Hrvatsko Primorje).

Morsko kopališče in zdravilišče češkega učiteljstva. „Osrednje društvo učiteljskih jednot v Moravi“ je postavilo na otoku Rabu v Dalmaciji „Zdravilišče in zavetišče bolnemu učiteljstvu“. Zaradi posredovanja „Avstrijske slovanske učiteljske zveze“ se sprejema v to zavetišče tudi slovensko učiteljstvo. Stanarina z vso oskrbo je jako nizka. Vsa eventualna vprašanja je naslovljati: Gdč. ravnateljica Marija Steyskalova v Brnu, Falkensteinerova ulica, č. 31 (Morava).

Ločitev duhov. V Slomškovi zvezi ni vse tako, kakor bi nje izkoriščevalci radi imeli. Duhovi se ločijo! Zveza ima dvoje vrst članov: iz prepričanja in iz koristolovstva. Prvi so bolj ponižni in krotki, pa kolegialni več ali manj tudi z naprednim učiteljstvom. Učitelji so po duhu in srcu učitelji, če je tudi iz napredne organizacije, jim je bližji, kakor tisti, ki ni ljudski učitelj, ki torej ne ve, kako grenak je učiteljski kruh. Član Slomškove Zveze iz prepričanja nam je pravil, da stoji odločno na učiteljskem stališču in da mora biti vsak učitelj zavzet za šolske tiskovine iz Učiteljske tiskarne, ker ves ta denar pride v korist učiteljstvu, dočim je denar, ki ga znese učiteljstvo v Katoliško tiskarno, za učiteljstvo izgubljen. Le posamezniki imajo od tega denarno korist. Celota pa ne! Druge vrste Slomškarjev so pa koristolovci, uskoki. Ogrinjajo se s hinavskim plaščem, da zakrivajo z njim obsežne svoje želje. To so izkoriščevalci razmer, ki skacejo kakor žoga od stranke do stranke. In tem so prišli do dna Slomškarji iz prepričanja. Zahtevajo, da se Zveza izčisti teh koristolovcev, ki jim je vera le krinka v dosegu njih sebičnih namenov. Duhovi se ločijo: na eni strani učitelji po srcu in duhu, na drugi pa po želodcu in poželenju. — Klerikalni politiki so hoteli izrabiti Slom. Zvezo kot razdiralen element zoper napredna učiteljska podjetja in organizacije, danes s ponosom lahko trdimo, da se zaradi njih tudi skrhalo ni nobena organizacija. Napredne učiteljske organizacije so se le izčistile onih elementov, ki so jim bili balast in čisto v ramoto.

Imenovanja na Ciril Metodovih šolah. Premeščene so otroške vrtarice: Minka Rekarjeva s Save pri Jesenicah v Rojan, Marija Poglajen iz Jesenic na Savo, Margareta Podkrajškova iz Ormoža na Jesenice, Marica Črnigoj iz Rojana v Skedenj. — Imenovani so: suplentka Pavla Pernatova za otroško vrtarico v Ormožu, suplentka Ana Črnagojeva za provizorično učiteljico na šoli v Trstu, radovoljka Josipina Švigeljina iz Ljubljane in kandidatinja Marija Vinškova iz Trsta za suplentke na šoli v Trstu. Suplent Rado Meršek v Trstu za provizoričnega učitelja v Trstu, praktikant Ivan Slavec v Trstu in provizorični učitelj Herman Ipavec v Nabrežini za suplenta v Trstu.

Slovenskim rodoljubom! Odbor „Podpornega društva za slovenske visokošolce v Gradcu“ je lansko jesen razposlal p. n. društvenikom in drugim slovenskim rodoljubom svoje petnajsto letno poročilo, v katerem opisuje nazadujoče gmotno stanje društva ter prosí imovito slovensko občinstvo, naj se spominja slovenskega večinoma v siromašnih razmerah živečega dijaštva na graških visokih šolah in naj podpira z radodarnoro dobrodelni namen tega društva. Poslani prispevki so celo precej zaostali za lanskimi, dasi vedno narašča število potrebnih in gmotne podpore res vrednih visokošolcev. Zaradi tega gleda odbor otožnega srca v bodočnost, ker se boji, da bo moral podpre se bolj krčiti ko dozda ali jih popolnoma ustavi. V tem kritičnem položaju se obrača podpisani odbor predvsem do tistih gospodov, ki jih je svoje dni podpiralo to društvo ali drugo podobno društvo, in do vseh rodoljubov, ki jim količak pripuša njih gmotno stanje, z iskreno prošnjo naj bi stopili med podpornike tega društva in se ga spominjali ob vsaki priliki. — Denar se pošilja po priložni čekovnici pošto-hranilnišnega urada ali pa po poštni nakaznici društvenemu blagajniku Viktorju J. Kranjcu, c. in kr. generalmajorju v pokoj, Gradec, Körösstraße 1. Kdor hoče podpirati društva, naj odda poslano čekovnico v istem zavrtku na pošto z napisom: retour Gradec, Štajersko.

Sistem, ki mori narode. Na shodu nemškega antropološkega društva v No-

rimbergu je prvi društveni predsednik dr. Laschan iz Berlina pikro govoril proti takomenovanemu „zweikindersystemu“. Rekel je, da narod na ta način polagoma izvršuje samomor sam na sebi, in zato se mora temu samomorstvu napovedati boj. V tem bodo Nemci kmalu tam, kjer so Francozi, pri katerih je, kakor mislijo zdravniki, na leto 500.000 kriminalnih splavov in ki so morali zaradi pomanjkanja za vojaško službo sposobnih mladih mož uvesti triletno službovanje. Iz dr. Laschana ni govoril toliko antropolog kakor Nemeč, ker je rekel: Ako se pri nas kmalu ne ustavi stalno rastoče pojemanje porodov, bomo morali z ozirom na našo narodno varnost, na naš narodni obstoj prej ali slej uvesti triletno službovanje.

Penzionat »Mladika« v Ljubljani. Dmoljubne slovenske dame so ustanovile vzgojevalno in izobraževalno društvo »Mladika« v Ljubljani, ki si je med drugim nadelo tudi nalogo, da ustanovi penzionat za deklice, ki obiskujejo v Ljubljani kako šolo, ali hočejo izpopolniti svojo naobrazbo v kaki stroki. Za penzionat so zgradile posebno poslopje v najlepšem delu mesta poleg mestnega dekliškega liceja na oglu Šubičeve in Levstikove ulice; glavno pročelje je obrneno proti Tivoljskemu gozdu in je od vseh strani obdano z vrtom in parkom. Zgradba je povsem moderno urejena, ima vodovod, električno razsvetljavo centralno kurjavo, sedem kopalnic in veliko dvorano za igrišče v zimski dobi. V penzionatu je prostora za 100 in več gojenk, ki dobivajo tu lepo vzgojo in se priučujejo lepemu vnanjemu vedenju ter se sploh vzgajajo za gospodinjsko in praktično življenje. V penzionatu se gojita tudi glasba in petje. Gojenke sodelujejo na primerih praktičnih prireditvah in se morejo posluževati posebne knjižnice. — V higienskem obziru je kar najbolje preskrinjeno za gojenke. Zavod ima svoja domačega zdravnika, ki je vedno na razpolago za slučaj potrebe; za obolele gojenke je prostor ločen od drugih prostorov in ima tudi svojo kopalnico. — V penzionat »Mladika« se sprejemajo vnanje in notranje gojenke. Notranje bivajo v penzionatu in imajo tam vso oskrbo, vnanje pa so v zavodu samo preko dneva. Vpisnina znaša 4 K. Notranje gojenke plačujejo 70 K mesečno in to vsaj za en mesec naprej; za perilo 3 K mesečno posebe. Vnanje gojenke plačujejo 25 K na mesec, za poedine dneve 1 K. Ako gojenka ni prišla, se ne vrača plačani mesečni obrok. Ako gojenka izstopi tekom šolskega leta, mora plačati vsaj za en mesec naprej. Pri vpisovanju je predložiti zdravniško izpričevalo. Pred vstopom naj si gojenka da pregledati zobe in oči. Vsaka notranja gojenka mora prinesiti s seboj zahtevano množino telesnega in posteljnega perila. Podrobneje pojasnila daje odbor »Mladika« ustno ali pisмено v društveni pisarni v Ljubljani, Šubičeva ulica št. 9. I.

Streljanje z možnarji, ki se vrši ob raznovrstnih slavnostih, je provzročilo, že marsikatero nesrečo, ker se ni ravnilo pri streljanju dovolj previdno. Mnogo ljudi je postalo zaradi tega pohabljenih za vse svoje življenje, če niso celo izgubili svoje življenja. Oblasti so torej prepovedale streljanje z železnimi topiči. Toda človeška pamet je izumila kot najboljšo nadomestilo za železne možnarje topiče iz papirja, ki imajo to prednost, da so popolnoma varni, jako lahki in poleg tega počijo dosti močnejše; tudi njih cena ni previsoka, tako da se pripravajo slavnemu občinstvu najbolje v nabavo. Dovoljenja od gosposke tudi ni potreba. Čestiti čitatelji se opozarjajo na tozadevno malo oznanilo v današnjem listu.

Našim naročnikom priporočamo kar najtopleje tvrdko M. Tomeč, suknarno v Mnihovgradu, Češka. Cenjenemu učiteljstvu pošlje tvrdka blago tudi na obroke in na zahtevo tudi izdelano obleko. Vzorci zastoj.

Zdravstvo.

Kako so v starih časih zdravili sladkorno bolezen. „Laibacher Zeitung“ poroča. Mladi mohamedanski učenjak dr. Dinguizli iz Tunisa, ki je v Parizu študiral zdravilstvo in deluje sedaj v svoji domovini, je v spisih velikega arabskega zdravnika in filozofa Avicenna, ki je živel v srednjem veku, odkril zanimivo poglavje o sladkorni bolezni. Bolezen, ki je bila tedaj v Afriki jako pogosta, je natančno opisana in vrhutega navedeno sredstvo za zdravljenje te bolezni. Recept navaja prašek iz različnih zelišč; količina posameznih ingredienc je natančno navedena. Dr. Dinguizli je v svoji preki sam z uspehom uporabil to sredstvo in ravnato pariški profesor Albert Robin. Zdravilo odstranjuje sladkor, ne da bi sicer kako vplivalo na zdravstveno stanje bolnikovo. Študijo, ki jo je dr. Dinguizli predložil pariški akademiji, so izročili posebni komisiji, da jo natančno prouči.

Lek za blaznost Pariški zdravnik Toulouse je iznašel sredstvo, ki bo napravilo v psihiatriji ogromen prevrat. Ker je prepričan,

da je blaznost večidel posledica prevelikega telesnega ali duševnega napora, je napravil na nekaterih umobolnih poizkuse s kisikovimi injekcijami. — Uspeh je bil nepričakovan: stanje umobolnih se je naglo zboljšalo in v kratkem času so bili odpuščeni iz blaznice.

200.000 mark za sredstvo proti raku je določila mestna občina Monakovo na Bavarskem.

Zobozdravniška umetnost v predzgodovinski dobi. Profesor za arheologijo na kolumbijski univerzi Marshall Seavill je pri izkopavanjih v severozapadnem Equadorju v esmaraldski pokrajini odkril lobanje predzgodovinskih prebivalcev, ki kažejo, da so ljudje v sivi davni poznali zobozdravniško umetnost. V čeljustih so našli zlate plobe in zlate krone, ki so izborno napravljene in prav nič ne zaostajo za današnjo moderno zobotehniko. Na mnogih zobeh, zlasti prednjih, so našli okraske iz finih zlatih nití v obliki zvezde ali polmesečca.

Radlj in umobolni. Iz Londona poročajo: Na zborovanju mednarodnega zdravniškega kongresa so francoski zdravniki Marchand, Duminici in Cheron poročali o svojih poizkusch, zdraviti umobolne z radljem. Poizkusi so se delali v bolnici v Charantou pri Parizu. Od 20 bolnikov so jih 14 v najkrajšem času ozdravili.

Medsebojna zaupnost in ljubezen do domovine je naše sveto orožje v boju za obstanek!

Iz slovanskih pokrajin.

o Prepovedano imenovanje. „Narodni Listy“ poročajo: Češka akademija za umetnost in znanost je sklenila, imenovati znanega ruskega arheologa profesorja Uspenskoga, ravnatelja petrograškega arheološkega inštituta, za izrednega člana akademije. Sklep se predloži protektorju akademije nadvojvodi Franu Ferdinandu. Ta pa ni odobril imenovanja. Imenovani list izjavlja, da akademija v bodoče ne bo več dopisovala protektorju v nemškem jeziku, temveč v češkem.

o Katerih strok je treba Srbiji? Srbija potrebuje nujno učiteljev, ker bo praznih do 2000 učiteljskih mest. Istotako je treba večjega števila profesorjev, zdravnikov in inženirjev.

o Slovenska kolonija v Sofiji je izdala, kakor poroča sofijski „Mir“, protestno izjavo, v kateri obsoja napade in obrekovanja, ki jim je bil v zadnjem času izpostavljen bolgarski narod v inozemstvu. List pravi, da so poslali to izjavo v objavo vsem slovenskim listom.

o Rešitev agrarnega vprašanja v novih srbskih pokrajinah se izvrši na podlagi poročila in predlogov posebne komisije, ki ji je vlada poverila nalogo, da natančno prouči tozadevne gospodarske razmere v novih krajih.

o Srbsko gledališče v Skoplju. Na Balkanu se začena kulturno delo. Že letos se začne gledališče v Skoplju. Na Balkanu bo tudi slovenskim igralcem odprta pot, ker so ostali doma po zaslugi deželnega odbora brez kruha.

Obrambni vestnik.

— „Extra statum!“ Za korumpirane klerikalne strahovlade nad naprednim učiteljstvom na Kranjskem so se začela ustanavljati za Slomškarje nove vrste službena mesta, ki jih ne pozna zakon, in kakršnih ne najdeš v nobeni drugi kronovini, nameč učiteljske službe extra statum. Te najnovejše vrste službe so koritarska mesta za Slomškarje. No, končno tudi Slomškarjem privoščimo izboljšanje mizernega gmotnega stanja, saj so vendarle naši tovariši in tudi prav tako težko izhajajo z bomo učiteljsko plačo, kakor napredno učiteljstvo, ali pravzaprav še težje, ker imajo zaradi razvad in obljub mnogo večje potrebe, kakor napredno učiteljstvo. Ali — zajec tiči za nekim drugim grmom. Klerikalci hočejo s tem pomnožiti število svojih volilcev! Za eno učno mesto imajo na ta način kar dva volilca. Ne ugovarjamo, če izvršujeta ta dva volilca svojo državljansko dolžnost v državi, deželni in občinski zastop. Seveda v tistem okraju, kjer sta nastavljeni. Odločno moramo pa nastopiti proti temu, da bi dva učitelja za eno in isto službo v knjižnični in stalni odbor in v c. kr. mestni (okrajni) šolski svet volila. Tako n. pr. je pri zadnjih volitvah v c. kr. mestni šolski svet volil nadučitelj Fr. Gabršek, ki je kot c. kr. okrajni šolski nadzornik na dopustu, volil je pa tudi Janko N. Jeglič, ki je na Gabrškovo mesto imenovan kot nadučitelj extra statum. Po našem mnenju bi smel voliti samo Jeglič, ki faktilčno izvršuje službo v Ljubljani, nikakor pa ne tudi Gabršek, ki nima v ljubljanskim šolstvom nobenega stika več. Prav tako ne sme imeti volilne pravice v Ljubljani Karel Simon, ki ima kot c. kr. okrajni

šolski nadzornik svoje službeno mesto v Kranju. Kakor z Gabrškom in Jegličem je tudi z Javorškom in Okornom. Javoršek je stalno nastavljen na slovenski trgovski šoli; na njegovem mestu na mestni nemški deški šoli je pa zopet stalno nastavljen Ivan Okoren. In pri zadnjih volitvah v c. kr. mestni šolski svet sta obadva volila, dočim bi Javoršek ne smel imeti v tem slučaju volilne pravice. Prav tako namerajo praktcirati klerikalci z Adolfom Sadarjem, ki je imenovan za učitelja v prisilni delavnici, in pa z novim učiteljem extra statum, ki bo imenovan na II. mestno šolo. Zato prosimo c. kr. dež. šol. sveta, da to krivično volilno postopanje uredi tako, da bodo imeli volilno pravico v c. kr. mestni šolski svet le tisti, ki dejansko izvršujejo učiteljsko službo na mestnih ljudskih šolah, ne pa n. pr. tudi Gabršek, Javoršek, Simon in Adolf Sadar, ki opravljajo druge službe!

— **Bojkot „Učiteljskemu Tovaršu“.** Napredna učiteljca z Dolenjskega pride k deželnemu odborniku dr. Zajcu ter ga vpraša, zakaj ni dobila draginske doklade. Dr. Zajec ji odgovori: „Vi imate ja dovolj denarja, saj ste ja naročnica Učit. Tovarša.“ — „To je res, gospod doktor, in sicer sem Tovarševa naročnica iz prepričanja že ves čas, kar službujem!“ mu odgovori učiteljca. „Ja, potem Vam pa ni pomagati; svetujem Vam, da vrnete Tovarša“, potem se bo že ka dobilo za Vas,“ pravi dr. Zajec. „Potem bi pa postala neznačajna“, odgovori učiteljca. „Ja, kaj neznačajna! Denar je pa le denar; premislite si in pišite mi, kadar boste vrnila Tovarša!“ — jo odslavi dr. Zajec. — Čez nekaj tednov in po hudi duševni borbi pa piše omenjena učiteljca dr. Zajcu: „Postala sem neznačajna in sem vrnila „Tovarša“. — In v par dneh je prejela draginsko doklado. — Ilustracija kranjskih korumpiranih razmer! Takega junaškega zajca bi pa treba spraviti v luknjo!

— **Dvorezen razpis.** Na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani je začasno popolniti mesto definitivnega učitelja. To se pravi, če bo klerikalcem ugajal, bo definitivno nastavljen, če jim pa ne bo ugajal, ga bodo pa premestili, češ, saj je začasno nameščen. Za te razpise najnovejše vrste bi gospod župan ne smel dati svojega podpisa! Sploh prosimo gospoda župana, naj nadzorniku Maierju ničesar ne zaupa in ne verjame, ker je namazan z vsemi klerikalnimi in nemškutarskimi žavbami! Personalni in druge važnejše referate mestnega šolskega sveta naj bodo v rokah g. župana, ker smo izgubili vso vero v pravičnost in nepristranost nadzornika Maierja!

— **Vzete šolske tiskovine.** K dokončnemu šolskemu in učnemu redu je izdal deželni šolski svet kranjski tudi „Izvršilne predpise“ in na podstavi teh predpisov tudi nove šolske tiskovine. Slovenski prevod nemškega izvirnika „Izvršilnih predpisov“ je s pomočjo deželnega šolskega nadzornika preskrbel okr. šol. nadzornik Fran Gabršek, ki je bil tudi sourednik slovenskih „Izvršilnih predpisov“, ki jih je z novimi šolskimi tiskovinami vred založila in izdala po naročilu deželnega šolskega sveta Učiteljska tiskarna. Seveda ne brez stroškov. Učiteljska tiskarna je po višji želji sourednika za njegov trud dobro nagradila. Poleg tega je morala Učiteljska tiskarna dati brezplačno po eno zbirko vseh slovenskih in nemških novih šolskih tiskovin vsem okrajnim šolskim nadzornikom, vsem okrajnim šolskim svetom in deželnemu šolskemu svetu. Vsaka taka zbirka novih šolskih tiskovin, ki je bila zložena v lepi, v platno vezani mapi, je veljala Učiteljsko tiskarno 12 K! Ko so bile vse tiskovine lepo urejene, je pa prišel Efiat, Slomškaruskok, ki je po ovinkih takorekoč — vzel iz Učiteljske tiskarne vse vzorce šolskih tiskovin ter jih je nesel v Katoliško tiskarno, ki se jih je polakomnila ter jih brez predstroškov ponatisnila ter jih danes prodaja po isti ceni kakor Učiteljska tiskarna. — Taka je torej zgodovina novih šolskih tiskovin, in te tiskovine, ki se tiskajo v Katoliški tiskarni, imajo madež izdajstva in greh prokletstva nad seboj!

— „Učiteljski Tovarš“ je naš najodločnejši zagovornik, zato je stanovska dolžnost vsakega tovariša in vsake tovarišice, da si ga naroči in ga ne podpira le gmotno, temveč tudi moralno, t. j. s sotrudništvom in dopisovanjem. Borbe, ki jih imamo uprav v sedanjem času, zahtevajo mnogo požrtvovalnosti, odločnosti in močnega odpora. Zato je dolžnost vsakogar, da sodeluje. Le v boju je življenje in brez boja ni zmage. Zato v boj — za zmago!

¹ Vodja III. mestne šole prosí, da bi se za Simonovo mesto ustanovila definitivna služba extra statum, da bi potem tudi na tem službenem mestu imeli klerikalci dva volilca. V prošnji poudarja, da je za šolo boljši stalen učitelj, kakor pa mlad, neizkušen provizoren novinec. To je res! Zakaj se ne razpiše že stalno sistemizirano mesto na I. mestni šoli, ki je že od 17. junija izpraznjeno? Za tem grmom tiči zopet zajec. Pravijo, da namerava nadzornik Maier to stalno mesto začasno oddati, da bi se ognil izvrstno kvalificiranim naprednim prosilec. Bomo pazno na straži spričo Maierjevimi zvijačam. Uredn.